

■ Ёсць пытанне

СТУДЭНТЫ НА РОДАХ — умяшанне ў прыватнае жыццё ці норма?

Далёка не кожная жанчына ўзрадуецца навіне: на ваших родах будзе прысутнічаць група студэнтаў. Як паказвае практыка і водгукі на форумах маладых матулек, калі парадзіху папярэдзілі пра хуткую «недарэчнасць» — ужо нядрэнна. Але ж ці маюць жанчыны права абараніць сябе ад процьмы лішніх вачэй у настолькі інтымны момант, калі гэта пярэчыць іх жыццёвым каштоўнасцям? Як можа адбіцца прысутнасць вялікай колькасці незнаёмых людзей у радзільні на здароўі будучай матулі? Як, у сваю чаргу, без практыкі вучыцца медыкам-пачаткоўцам, каб стаць выдатнымі спецыялістамі? Карэспандэнт «Звязды» выслухала рознабаковыя меркаванні па гэтых пытаннях і прывяла аптымальны варыянт вырашэння праблемы.

Лізавета Нарушыс, 20 гадоў, спартыўны трэнер: «Я на шостым месяцы і катэгарычна супраць прысутнасці студэнтаў на сваіх родах. У такі адказны момант не хочацца, каб за мной назіралі процьма зацікаўленых вачэй. Гэта, зразумела, справа прыватная. Многія, ведаю, згаджаюцца на такое. Канешне, студэнтам трэба вучыцца, гэта не пярэчыць закону, але абавязкова загадзя трэба гэтае пытанне ўзгадніць з парадзіхай. Асабіста я буду нараджацца па платным кантракце, каб ніхто не замінаў і не прысутнічаў».

Паліна Міцічава, 24 гады, інды-відуальны прадпрымальнік: «У мяне на родах прысутнічалі студэнты. І хачу сказаць ім вялікі дзякуй! Было вельмі балюча і дзве дзяўчыны-практыканткі вельмі дапамагалі. Адна рабіла мне масаж паясніцы, а другая трымала за руку і казалася добрыя словы. Потым я заўважыла за шклом яшчэ чалавек 10—15. Але ў той момант мяне нічога не цікавіла, акрамя болю і дзіцяці. Калі нарадзіла, я заплакала і ўбачыла, што дзяўчаты за шклом таксама пачалі плакаць. Я — ад шчасця, а яны — не ведаю чаму... Дарэчы,

роды прайшлі паспяхова, праз гадзіну я ўжо бегала. Нягледзячы на тое, што мяне ніхто не папярэдзіў, я вельмі рада, што была такая моцная падтрымка».

Лізавета Прылажынская, 26 гадоў, урач-эпідэміялаг: «У студэнцкія гады я прысутнічала на родах у якасці назіральніцы. Калі сама нараджала дзіця, практыкантаў не было: роды пачаліся позна ўвечары, а студэнты прыходзяць, як правіла, да 17 гадзін. Дарэчы, іх прыводзяць на роды толькі ў тыя радзільні, дзе ёсць кафедра акушэрства і гінекалогіі. Даведацца пра такія ўстановы можна загадзя праз інтэрнэт. Канешне, дактары абавязаны папярэдзіць парадзіху, аднак дазволу ніхто прасіць не будзе. Дзяржава прапануе бясплатную медыцыну, калі кагосьці гэта не задавальняе, то ёсць платныя ўстановы. Да таго ж па сабе ведаю, што студэнтаў выкладчыкі таксама доўга рыхтуюць і настройваюць. Медыкі-пачаткоўцы — людзі з разуменнем, таму ніякіх жартаў, каментарыяў і абмеркаванняў сабе не дазваляюць. Наадварот, усе суперажываюць і з дрыгаценнем

Фота: Jean-Paul Chassenet / Media for Medical / UIC

назіраюць, а калі з'яўляецца малы, ва ўсіх наварочваюцца слёзы, часам пачынаюць пляскаць у далоні і віншаваць. Уявіце сабе, як цудоўна з'явіцца на свет, калі цябе чакае столькі людзей».

Сяргей Арабей, студэнт чацвёртага курса Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта: «Як правіла, жанчына не ведае, што да яе прыйдуць студэнты. Нам выкладчыкі загадзя гаворыць, каб усе падрыхтавалі адпаведнае адзенне і маскі. Студэнты маюць права толькі назіраць за ўсім, што адбываецца, без аніякіх маніпуляцый. А вось інтэрны (дыпламаваныя спецыялісты, якія павінны набірацца практычнага вопыту на працягу года) могуць прымаць роды пад наглядам дактароў ці дапамагаць акушэру. Як будучы спецыяліст у галіне аховы здароўя

і як будучы тата я атрымаў найкаштоўнейшы вопыт».

Ірына Лашко, урач анестэзіялаг-рэаніматолага ў клінічнай радзільні: «Трэба разумець, што калі ўстанова аховы здароўя мае статус «клінічнай», то на яе базе працуюць супрацоўнікі кафедраў і ажыццяўляецца навучальны працэс. Прафесары кансультуюць пацыентаў у складаных сітуацыях і, як выкладчыкі, не могуць пазбавіць студэнтаў магчымасці вучыцца. Гэтыя кансультацыі і клінічныя выпадкі запамінаюцца значна лепш, чым апісанья ў падручніках. На практыцы часцей за ўсё жанчынам настолькі балюча, што яны не зважаюць на старонніх людзей. Абуранне пачынаецца пасля родаў, аднак пры гэтым усе хочучы атрымаць адукаваных і надзейных спецыялістаў. Студэнтам важна ўба-

чыць працэс на практыцы, бо падручнікі, лялькі і відэа — гэта менш эфектыўна».

Нэллі Ксяневіч, псіхолаг: «Нараджэнне дзіцяці — гэта вельмі адказны, інтымны і досыць небяспечны працэс. Зразумела, што студэнтам трэба вучыцца. Але, лічу, прысутнасць медпачаткоўцаў абавязкова трэба ўзгадніць з парадзіхай. Жанчына падчас родаў не толькі адчувае боль, але і агаляецца ў інтымных месцах, і таму вельмі непрыстойна схаваць ад яе факт візіту незнаёмых людзей. Роды з'яўляюцца вялікім выпрабаваннем, і, каб праходзіць яго пры іншых людзях, трэба валодаць мужнасцю. Пры непаярэджанні можа паўстаць шмат непажаданых псіхалагічных наступстваў — аж да адкладання непрыемнага моманту на падсвядомасці і знікнення сексуальнай цягі. Калі студэнтаў настройваюць на тое, што гэта нешта асаблівае, што з'яўляецца новае жыццё, калі ёсць належнае стаўленне, то гэта велізарны плюс».

Пытанне аб папярэджанні парадзіхі пра прысутнасць медыкаў-пачаткоўцаў сёння вырашана хутчэй на этычным, чым на заканадаўчым узроўні. Але згодна з артыкулам 41 Закона «Аб ахове здароўя» пацыент мае права на паважлівае і гуманнае стаўленне з боку медыцынскіх работнікаў. А значыць, будучая матуля можа запатрабаваць вывесці студэнтаў з палаты, калі гэта пярэчыць яе жыццёвым поглядам і зневажае іх.

Вераніка УЛАСЕВІЧ.
veronika.ulasevich@mail.ru

■ Бабуля, пачытай!

УЮНЫ

Шурка і Мацвей — сярэдні Дарынчын брат — пад вечар збіраюцца ставіць на ноч кашы на ўюноў. Уюны Дарынка любіць у розным выглядзе: у юшцы, смажаных на свінным тлушчы, вэнджаных, суханых. Яны не пераводзяцца ў сям'і ўвесь год: у скрыні на зіму захоўваецца поўная фанерная дзежачка сухіх, невялічкіх і паламаных — «для сябе». Зімой іх можна есці замест зярнята. За печку на цвіках вісяць цэлыя нізкі-вязанкі адборных — «для продажу» на базары ў Хвойнічку або ў самім Гомелі. Вэнджаныя, з-за таго што з імі прыходзіцца даўжэй валакціцца пры прыгатаванні, лічацца далікатэсам і прызначаюцца «для гасцінцаў» далёкай радні, «на чальство» і для сяброўных староў. Яны хаваюцца далей з вачэй — абы іх не мазоліць. Са свежых варыцца юшка, а яшчэ яны смажацца на самай вялікай патэльніцы і падаюцца да вялікай місы дранікаў або бульбы-салонікаў на снаданне. Пасля такога снаданку ўся сям'я абпываецца вадой. Дакладней, хто чым: хто малаком салодкім і кіслым, хто ўзварам з дзікіх яблыкаў і груш, а хто вадой з вядра на кухні.

Маці кажа, што ў тых, хто спажывае ўюны, заўсёды будучы моцныя косці. Браты ўжо колькі разоў скакалі з платоў, дрэў, нават з дахаў сцёбкі і адрыны і нічога сабе не ламалі. Значыць маці кажа праў-

ду — сухія ўюны ўзімку, якія маці насувала ў печы на бляхах пра запас, «трушчыліся» толькі так, у другіх выглядзе — таксама.

Мяса ўюноў ружаватае, мяккае, тлуствае і на смак салдакаватае. Каб рыба не аддавала цінай, яе вытрушвалі з палатнянай торбы ў вялікую міску і маці добра пасыпала балотнае багацце шэрай соллю. Потым хлопцы станавіліся вакол той міскі, а разам з імі і Дарынка, і глядзелі, як уюны мыюцца-чысцяцца. Яна ўжо добра ведала, што ў адрозненне ад іншай рыбы, якую хлопцы прыносілі з вялікай канавы з праточнай вадой, уюны нават ухапіць у руку цяжка — такія яны коўзкія і вёрткія, не тое каб пачысціць з іх луску, якой, дарэчы, на іх цяжка было ўгледзець. У солі ж уюны пачыналі круціцца-варцецца, а самыя пруткія дык ажно высокваць з міскі. З крыкам і гвалтам усе кідаліся іх падбіраць і закідваць назад. Тады ўюны ў руках пачыналі пішчаць — спускалі загнутае паветра. Праз некаторы час яны самі ачышчаліся ў солі і станавіліся светлымі.

Адночы браты, як звычайна, вытраслі з торбы свой здабытак і пайшлі на двор (павесіць на плот кашы для прасушкі). Тым часам маці выйшла да каморы па соль, а Дарынка з цікавасцю разглядала ў місцы ўюноў. Яны

былі, як і заўсёды — з жоўта-бурымі ў чорных крапцінах спінамі і такога ж колеру плаўнікамі, ды яшчэ з шырокімі чорнымі падоўжнымі палосамі пасярэдзіне, а па бакавінах значна танчэйшымі. Жываты ў рыбінак былі жоўтымі і трохі чырванаватымі. Калі з бляшанкай солі вярнулася маці і жменькі пасыпала ўюноў, а сама адышла да печы, у місцы пачалася знаёмая ўюнавая свістапляска. І тут Дарынка раптам закрывала з усяе сілы, перапужаўшы і маці, і братоў, якія паказаліся са двара:

— Паглядзіце, што я ўбачыла. Вунь ён, вунь!

— Хто там такі вунь? Чаго ты крычыш? Мо цябе хто ўкусіў? — кінуліся да малой родныя.

А Дарынка аж захліпалася ад пабачанага: сярод жывой жоўта-бура-чорнай масы ўюноў круціўся белы іх абратальбінос. Такое дзіва ўсе бычылі ўпершыню. Хлопцы, каб дагадзіць сваёй малодшай сястры, якую ўсе ў сям'і апякалі, уладавалі ёй маленькае балотца: прынеслі ў цэбры мокрай травы з граззю і апусцілі туды белага ўюна. Альбінос на радасць Дарынцы жыў там некалькі дзён, а яна яго лавіла і не магла ўхапіць — такі слізкі і вёрткі ён быў. Потым і яго прыйшлося адправіць на бляху сушыцца. Дарынка не дазволіла нікому яго з'есці. Яна схавала ўюнка ў скры-

начку з-пад ручкі-самапіскі і паказвала-хвалілася сваім скарбам закадычным сяброўкам. Да таго часу, пакуль той не зламаўся ад цягання, як значыць Шурка, «туды-сюды». Прышлося яго з'есці.

— Вазьміце мяне з сабой, я таксама хачу лавіць уюноў, — румзае Дарынка, не адстаючы ад братоў.

— Яшчэ чаго ўздумала — ісці далёка да тых балотцаў, дзе яны водзяцца, ды яшчэ й цераз вялікае балота па купінах скакаць. А цябе што — на карку перці? — Шурка ўдае сябе за вялікага.

— Ага, табе добраўка, цябе Мацейка бярэ з сабой, а мне дык сядзі дома, — канючыць зноў Дарынка.

— Запрычытала, закудтала, — зняважліва зноў адзываецца малодшы з братоў — яе закадычны сябар па розных гульнях і напарнік-танцор па суботніх танцах-скоках,

калі ў іх хаце збіраюцца на вачоркі суседзі па вуліцы.

— Не плач, Дарка, мы табе як з балот прынясім: качыных, чыбісавых і пекуравых. А мо зайчыка зловім у лесе. А яшчэ я табе пакіну некалькі самых маленькіх уюноў на тваю патэльничку, а можа зловім табе яшчэ белага ўюнца. Так, мама? Забярыце Дарынку, а то яна не дае нам сабрацца, — звяртаецца Мацвей да маці і тут жа да старэйшага брата Сцяпана:

— А ты на старым месцы кашы ставіў?

— На старым, на старым! Давай, ідзіце ўжо, мне сачыненне напісаць трэба, а вы тут гвалт улаштвалі, засяродзіцца не даеце, — азываецца з залы Сцяпан.

— Хлопцы, не забірайце з гнёздаў усе яйкі, на развод пакідайце. Не забылі? — звяртаецца-напамінае маці да сыноў. Тыя ківаюць галовамі —

не забылі. — Ды прыкмецьце, як уюны сябе паводзяць, бо я заўтра збіраюся жлукту ставіць бялізну мыць. Мацвей на чарговы наказ маці толькі ківае галавой, а Шурка адказвае: — Добра, мама, глянём.

Нават Дарынцы зразумела, аб чым размова: уюны ж прадказваюць надвор'е. Калі яны з'яўляюцца на паверхні, то гэта азначае, што трэба чакаць навальніцу. А жлукту ставіць пад навальніцу — дурная справа.

Праз акно Дарынка бачыць, як браты закідаюць за плечы плечыня з ракіты ў выглядзе конусаў кашы. Яны ўстаўлены адзін у аднаго і ў іх няма вяршынь, бо яны спецыяльныя. Шурка паказваў ёй, як уюны трапляюць у тыя кашы і потым не могуць з іх выбрацца. Браты знікаюць за «агароднай» брамкай, і Дарынка злазіць з табурэткі.

Раіса ДЗЕЙКУН